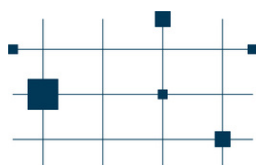

IMPLEMENTACIJA ZAKONA O DOLGOTRAJNI OSKRBI V OBČINAH

1. ZVEZEK - PRIPOMOČEK ZA KOMUNIKACIJO

JUNIJ 2024

Slovenska mreža
starosti prijaznih
mest in občin

IMPLEMENTACIJA ZAKONA O DOLGOTRAJNI OSKRBI

Na Inštitutu Antona Trstenjaka se trudimo, da bi vsem, ki oskrbujete ali potrebujete oskrbo, na enostaven način pomagali razumeti, kaj za vas pomeni nov Zakon o dolgotrajni oskrbi (ZDOsk-1), katere pravice lahko že uveljavljate in kako to storite. Pa pogledjmo:

Zakon o dolgotrajni oskrbi:

Namen zakonov o dolgotrajni oskrbi po Evropi in pri nas je postaviti v središče posameznika, ki dalj časa (dolgotrajno) potrebuje oskrbo. Zakon naj bi v čim večji meri sledil potrebam človeka, ki potrebuje oskrbo, in njegovim možnostim. Glede na to, da si večina ljudi, tudi ko opeša in zboli, želi živeti doma, zakon krepi mrežo storitev v skupnosti – to je v lokalnem okolju oz. občini kjer nekdo živi. Hkrati pa kot eno od možnosti ljudem omogoča tudi institucionalno varstvo (npr. možnost izbire oskrbe v domovih starejših občanov). Novi zakon v Sloveniji potrebujemo za pravično porazdeljen in integriran razvoj oskrbe ali z drugimi besedami, da se bodo na podlagi zakonodaje in s tem povezanih finančnih virov, lahko razvile različne oblike in možnosti oskrbe, ki bodo zakonsko in tudi sicer čim bolj povezane na enem mestu.

Kaj prinaša ZDOsk-1 v primerjavi z dosedanja zakonodaja?

- sistemsko financiranje dolgotrajne oskrbe,
- razpršeno področje urejeno pod enim resorjem,
- enotne vstopne točke,
- krepitev oskrbe na domu,
- posameznik je v središču odločanja,
- odločanje na podlagi enotnega ocenjevanja.

V Sloveniji za tiste, ki potrebujejo oskrbo, poleg Zakona o dolgotrajni oskrbi (ZDOsk-1), ostajajo veljavni tudi nekateri drugi predpisi, nekateri predpisi pa bodo po novem nehali veljati in postali del ZDOsk-1.

Razlog za to je, da pred sprejemom ZDOsk-1 v Sloveniji nismo imeli enotne definicije dolgotrajne oskrbe, prav tako področje ni bilo sistemsko urejeno. Dolgotrajna oskrba je bila urejena v okviru različnih zakonov oz. se je izvajala preko ločenih sistemov socialne varnosti.

Kot je razvidno iz slike bodo družinski pomočniki po novem zakonu postali oskrbovalci družinskega člana (prevedbe potekajo v teh mesecih). Dodatek za pomoč in postrežbo ostaja aktualen za tiste, ki še ne dosežejo praga, da bi bili uvrščeni v eno izmed kategorij dolgotrajne oskrbe; za tiste, ki bodo lahko koristili karkoli iz Zakona o dolgotrajni oskrbi pa dodatek za pomoč in postrežbo preneha veljati. Prav tako ostaja pravica do osebne asistencije, vendar je ni možno koristiti hkrati z Zakonom o dolgotrajni oskrbi.

ZAKON O DOLGOTRAJNI OSKRBI IN POVEZAVA Z NEKATERIMI PRAVICAMI, KI SO OPREDELJENE V DRUGI ZAKONODAJI:

Pravica do družinskega pomočnika iz Zakona o socialnem varstvu (ZSV)

- po ZDOsk-1 se Družinski pomočnik (iz ZSV) prevede v Oskrbovalca družinskega člana (ZDOsk-1).

Dodatek za pomoč in postrežbo iz Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2)

- posameznik uveljavi pravice iz DO (iz ZDOsk-1): dodatek za pomoč in postrežbo preneha.
- posameznik ne dosega pragu za DO: dodatek za pomoč in postrežbo ostane (po ZPIZ-2).

Pravica do osebne asistencije iz Zakona o osebni asistenci (ZOA)

- posameznik uveljavi pravice iz DO (iz ZDOsk-1): ne more uveljavljati tudi pravic iz ZOA.
- posameznik uveljavi pravice iz ZOA: ne more uveljavljati tudi pravic iz ZDOsk-1.

Pogoji za pridobitev pravic po Zakonu o dolgotrajni oskrbi ali kdo lahko uveljavlja pravice znotraj dolgotrajne oskrbe?

V skladu z 11. členom ZDOsk-1 so do dolgotrajne oskrbe upravičeni vsi, ki:

- so obvezno zavarovani za dolgotrajno oskrbo - *to so avtomatsko vsi, ki imajo obvezno zdravstveno zavarovanje in so starejši od 18 let,*
- stalno ali začasno bivajo v Republiki Sloveniji,
- se na podlagi ocene upravičenosti iz 36. člena tega zakona uvrstijo v kategorijo dolgotrajne oskrbe - *to so vsi, ki se na podlagi ocene ali izvida uvrstijo v eno od petih kategorij dolgotrajne oskrbe.*

Torej, če človek, ki potrebuje oskrbo, nima zavarovanja (v dvomu preverite na ZZZS) ali nima stalnega ali začasnega bivanja v RS, mu možnosti, ki jih bomo opisovali, ne pripadajo. Prav tako mora biti za to, da lahko koristi opisane možnosti, uvrščen v eno izmed petih kategorij potrebe po oskrbi. Potek ocenjevanja je na kratko opisan v nadaljevanju.

Kategorije in možnosti dolgotrajne oskrbe, med katerimi lahko posameznik izbere

Ko svetovalec za dolgotrajno oskrbo (v prehodnem letu 2024 pa to stori invalidska komisija na ZPIZ) poda oceno potreb po dolgotrajni oskrbi in posledično z odločbo uvrsti posameznika v eno od 5 kategorij (12. člen ZDOsk-1), si človek, ki potrebuje oskrbo, lahko znotraj kategorije v katero je bil uvrščen, izbere eno izmed možnosti v tej kategoriji. Tako bodo na primer tisti, ki bodo uvrščeni v 1., 2. ali 3. kategorijo, lahko izbirali med pomočjo na domu, kritjem dela stroškov bivanja v domu starejših občanov (v instituciji), dnevno oskrbo ali denarnim prispevkom. Pravice načeloma niso združljive, kar pomeni, da človek ne bo mogel hkrati prejemati na primer oskrbe na domu in denarnega prejemka.

V letu 2024 se v okviru dolgotrajne oskrbe izmed vseh pravic izvaja le možnost izbire oskrbovalca družinskega člana, ki jo lahko koristijo posamezniki, ki so uvrščeni v 4. in 5. kategorijo. To pomeni, da trenutno poteka le ocenjevanje tistih ljudi, ki potrebujejo visoko stopnjo oskrbe (za katere ocenjevalci menijo, da sodijo v 4. in 5. kategorijo) in so si kot obliko pomoči izbrali možnost oskrbovalca družinskega člana. Posamezne ostale možnosti in s tem povezane kategorije znotraj zakona o dolgotrajni oskrbi bomo natančneje predstavili, ko bodo le-te stopile v veljavo (po januarju 2025).

ŠTEVILO UR STORITEV V OKVIRU PRAVIC (10. ČLEN ZDOSK-1)

DOLGOTRAJNA OSKRBA	1. kategorija	2. kategorija	3. kategorija	4. kategorija	5. kategorija
na domu	20 ur mesečno	40 ur mesečno	60 ur mesečno	80 ur mesečno	110 ur mesečno
v instituciji	20 ur mesečno	40 ur mesečno	60 ur mesečno	80 ur mesečno	110 ur mesečno
dnevna	7 ur mesečno	14 ur mesečno	21 ur mesečno	27 ur mesečno	37 ur mesečno
denarni prejemek	89 EUR mesečno	179 EUR mesečno	268 EUR mesečno	357 EUR mesečno	491 EUR mesečno
oskrbovalec družinskega člana	/	/	/	1,2 kratnik minimalne plače za enega uporabnika	1,2 kratnik minimalne plače za enega uporabnika
oskrbovalec dveh družinskih članov	/	/	/	1,8 kratnik minimalne plače za dva uporabnika	1,8 kratnik minimalne plače za dva uporabnika

Postopek za pridobitev pravic dolgotrajne oskrbe

1. Oddaja vloge na vstopno točko (pristojni CSD)

- Vlogo vloži zavarovana oseba, njen pooblaščenec, skrbnik ali skrbnik za posebni primer ali po uradni dolžnosti, kadar tako določa ta zakon.
- Vstopna točka na podlagi vloge najprej ugotovi, ali obstajajo splošni pogoji za pridobitev pravic do DO.

2. Ocena upravičenosti na domu

- Ocena preostalih sposobnosti za izvajanje osnovnih in podpornih dnevnih opravil zavarovane osebe.
- Svetovalec za DO izdelava oceno upravičenosti na domu zavarovanca (s pomočjo ocenjevalne lestvice).
- Načrt priporočenih storitev DO (vstopna točka + zavarovanec + skrbnik).

3. Izdana odločba

- Izrek odločbe = zavarovani osebi se prizna pravice do DO.
- Upravičenec dokazilo o prenehanju primerljive pravice dostavi koordinatorju DO pri izbranem izvajalcu, s katerim namerava skleniti osebni načrt.

4. Izbor storitev DO

**Na vsakih 5 let ali v primeru poslabšanja stanja (na podlagi katerega so bile določene pravice) sledi ponovna ocena upravičenosti do DO.*

(3) **Ocenjevanje upravičenosti do DO** se izvede na podlagi naslednjih okoliščin in lastnosti zavarovane osebe:

1. zmožnosti gibanja v okolju, kjer zavarovana oseba prebiva;
2. kognitivnih in komunikacijskih sposobnosti;
3. vedenja in duševnega zdravja;
4. sposobnosti samooskrbe v okolju, kjer zavarovana oseba prebiva;
5. sposobnosti spoprijemanja z boleznijo in z zdravljenjem bolezni povezanih zahtev in obremenitev;
6. poteka vsakdanjega življenja in socialnih stikov;
7. sposobnosti glede aktivnosti izven domačega okolja in
8. sposobnosti opravljanja gospodinjskih opravil v okolju, kjer zavarovana oseba prebiva..

Ali pride pravica do oskrbovalca družinskega člana v poštrev za vas in kako jo pridobite?

Izbrati pravico do oskrbovalca družinskega člana pomeni, da človek, ki potrebuje oskrbo, meni da je zanj najbolje, da ga oskrbuje za to zaposlen in plačan družinski član (ki to seveda želi in se s tem strinja). S tem se odloči, da v tem času ne bo koristil drugih možnosti (npr. plačane oskrbe na domu, ne bo šel v dom starejših občanov ali prejel direktnega denarnega prejema). Družinski član - oskrbovalec se lahko zaposli za 100% ali 50% (v tem primeru si oskrbo delita dva družinska člana, ki vsak oskrbuje 50%) in je v času svoje zaposlitve kot oskrbovalec družinskega člana deležen vseh pravic redne zaposlitve kot so npr. dopust, zdravstveno in pokojninsko zavarovanje, teče mu delovna doba, v primeru bolniške je predvideno kritje. Za svoje delo je plačan 1,2 kratnik oz. 1,8 kratnik (če skrbi za dve osebi hkrati) minimalne plače, pripada pa mu tudi obvezno izobraževanje in svetovanje.

Za izbiro pravice do oskrbovalca družinskega člana mora biti izpolnjenih nekaj osnovnih pogojev - tako s strani človeka, ki želi koristiti to pravico, kot s strani njegovega družinskega oskrbovalca. Ocenjevanje zato poteka na dveh nivojih.

Človek, ki potrebuje oskrbo in si želi, da bi to oskrbo nudil plačan družinski član, mora najprej izpolnjevati pogoje za pridobitev pravic po Zakonu o dolgotrajni oskrbi (glej str. 10) in mora biti uvrščen v 4. ali 5. kategorijo.

1. To doseže tako, da izpolni **Vlogo za uveljavljanje pravice do oskrbovalca družinskega člana** ter vlogo elektronsko, po pošti ali osebno pošlje na vstopno točko na zanj pristojnem Centru za socialno delo (CSD). Seznam regionalnih CSD je objavljen na spletni strani Ministrstva za solidarno prihodnost (v iskalnik vpišite npr. pravice in storitve dolgotrajne oskrbe); K vlogi priloži kopijo zdravstvene dokumentacije s katero razpolaga (odpustno pismo, ambulantni izvid, izid specialista...) in iz katerega je razvidno njegovo zadnje zdravstveno stanje.

2. Strokovni delavec za dolgotrajno oskrbo na CSD v naslednjem koraku preveri, da je **vloga pravilno izpolnjena in da vlagatelj izpolnjuje pogoje** za dolgotrajno oskrbo (opisano na začetku).

3. V letu 2024 posameznika nato oceni invalidska komisija ZPIZ, ki se na podlagi dokumentacije odloči, ali gre za osebo s težko ali najtežjo omejitvijo samostojnosti ali sposobnosti samooskrbe oz. osebo s hudim kognitivnim upadom oz. osebo, ki ne more uporabljati obeh rok in nog ali za osebo s težko motnjo v duševnem razvoju ali težko gibalno ovirano osebo, ki potrebuje pomoč pri opravljanju vseh osnovnih življenjskih potreb – v tem primeru jo uvrsti v 4. ali 5. kategorijo.

4. CSD nato izda odločbo in s človekom, ki potrebuje oskrbo sklene začasni osebni načrt. Od leta 2025 dalje pa bo tudi ocenjevanje prešlo pod vstopne točke in sicer je predvideno, da bo ocenjevanje potekalo na domu človeka, ki potrebuje oskrbo, oceno pa bo podal svetovalec za dolgotrajno oskrbo.

Tudi družinski oskrbovalec, ki se želi zaposliti kot oskrbovalec družinskega člana, mora izpolnjevati določene pogoje.

Oskrbovalec družinskega člana mora biti, s tistim, ki ga želi oskrbovati v enem od naslednjih razmerij: zakonec ali zunajzakonski partner, hči ali sin, hči ali sin zakonca ali zunajzakonskega partnerja, starši (oče, mati, zakonec ali zunajzakonski partner očeta oziroma matere), brat ali sestra, vnuk ali vnukinja, sorodnik v svaštvu do vštetega drugega kolena v ravni vrsti ali stranski vrsti.

Poleg tega mora biti oskrbovalec družinskega člana polnoletna oseba, ki izpolnjuje naslednje lastnosti oziroma pogoje:

- je psihofizično sposobna opravljati naloge oskrbovalca družinskega člana;
- je družinski član upravičenca in ima prijavljeno stalno ali začasno prebivališče na istem naslovu kot upravičenec in tam tudi dejansko prebiva;
- iz kazenske evidence izhaja, da ni bila pravnomočno obsojena zaradi kaznivega dejanja zoper življenje in telo, kaznivega dejanja zoper spolno nedotakljivost ali kaznivega dejanja zoper premoženje;
- ima opravljeno osnovno usposabljanje iz prvega odstavka 30. člena tega zakona oziroma ga opravi najpozneje v treh mesecih od izvršljivosti odločbe o izbiri oskrbovalca družinskega člana.

Vlogo za oskrbovalca družinskega člana človek izpolni istočasno z vlogo za oceno potrebe po oskrbi (opisano v prejšnjem razdelku), gre namreč za isto Vlogo za uveljavljanje pravice do oskrbovalca družinskega člana. Izpolnjeno vlogo, kot je že opisano, nato odda na vstopno točko pristojnega CDS. ZPIZ v naslednjem koraku odloči, ali je kandidat na podlagi zgornjih kriterijev primeren za zaposlenega oskrbovalca družinskega člana in poda oceno, na podlagi katere CSD nato izda odločbo.

Vlogo za uveljavljanje pravice do oskrbovalca družinskega člana najdete na strani Ministrstva za solidarno prihodnost.

PRILOGA 1

**VLOGA ZA UVELJAVLJANJE PRAVICE DO OSKRBOVALCA
DRUŽINSKEGA ČLANA**
Vloga se uporablja v obdobju od 1. 12. 2023 do 31. 12. 2024

1. DEL VLOGE

Podatke vpisujte s tiskanimi črkami.

Uporabljeni izrazi v moški slovnični obliki so uporabljeni kot nevtralni za moške in ženske.

Za izpolnjevanje vloge uporabite Navodilo za izpolnjevanje vloge za uveljavljanje pravice do oskrbovalca družinskega člana, ki je priloga te vloge.

I. Podatki o osebi, ki uveljavlja pravico do oskrbovalca družinskega člana

1. Vlagatelj:

Priimek in ime:	
EMŠO:	_____
Naslov bivanja:	
Davčna številka:	_____
Telefon*:	_____
Elektronski naslov*:	
Ali ste zavarovani za dolgotrajno oskrbo v drugi državi? Kateri?	
Ali imate pravnomočno odločbo o pravici do družinskega pomočnika starša in ste ravnokar dopolnili 18 let?	

* podatek ni obvezen

POGOSTA VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Ali moram biti ob oddaji vloge za oskrbovalca družinskega člana brezposelna?

Posameznik je ob oddaji vloge za oskrbovalca družinskega člana lahko brezposeln, ni pa to pogoj. Ne pustite službe preden dobite odločbo oz. navodila, da tako storite!

Do sedaj sem bil družinski pomočnik. Ali za spremembo v oskrbovalca družinskega člana potrebujem ponovno oceno

Če ste bili do sedaj družinski pomočnik, ponovna ocena ni potrebna, vseeno pa morate izpolniti soglasje (za prevedbo v oskrbovalca družinskega člana), ki vam ga pošlje pristojni CSD.

Oddal sem vlogo za oskrbovalca družinskega člana, a še vedno nisem prejel odgovora. Kdaj lahko pričakujem odgovor?

Postopek za pridobitev ocene in odločbe traja nekaj časa. Na Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (ZPIZ) smo sredi aprila izvedeli, da trenutno rešujejo januarske vloge za oskrbovalca družinskega člana. Centri za socialno delo pa bodo prve odločbe začeli izdajati, ko bo začel delovati nov operacijski sistem, zaenkrat predvidoma maja ali junija.

Sem upokojenka in skrbim za nepokretnega moža. Ali tudi jaz lahko postanem oskrbovalka družinskega člana?

Upokojen človek se po sedanji zakonodaji ne more zaposliti kot oskrbovalec družinskega člana, se pa na Inštitutu in v okviru Slovenskega združenja neformalnih oskrbovalcev trudimo, da bi se to spremenilo, saj je pravica lahko ugodna za del upokojenih oskrbovalcev.

POGOSTA VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Ali lahko oskrbujem družinskega člana tudi če se ne zaposlim? Kaj mi v tem primeru pripada?

Oskrba družinskega člana, prijatelja ali drugega bližnjega, ki potrebuje pomoč, je človeška naloga, ki presega okvirje zakonodaje. Antropološko smo se ljudje ljudje, od kar smo začeli zavestno skrbeti za svoje bolne in šibke, in brez tega človeštvo ne more obstati. Tako da je oskrba do mere, ki jo zmoremo, naloga nas vseh.

Če pogledamo nov zakon, pa je pravica do zaposlenega oskrbovalca družinskega člana le ena od možnosti dolgotrajne oskrbe in ne pride v poštev za vsakogar. Odvisna je namreč od odločitve tako tistega, ki potrebuje oskrbo, tistega, ki oskrbuje, na izbiro te možnosti pa vplivajo tudi odločitve v družini, službi, ki jih družinski člani opravljajo itd.

Prav tako se na Inštitutu zavedamo, da bo neformalna oskrba še naprej potrebna tudi v vseh drugih kategorijah oskrbe in bo vzporedno potekala z oskrbo na domu ter denarnim prejemkom v 4. in 5. kategoriji. Po sedanji zakonodaji ni predvidena nikakršna podpora za ta večinski del neformalnih oskrbovalcev. Vendar na Inštitutu vemo, da gre za težko delo, brez katerega sistem ne more biti vzdržan, zato se prizadevamo, da se Zakon – po zgledu drugih uspešnih evropskih Zakonov o dolgotrajni oskrbi – izboljša tako, da bo sistemsko omogočal podporo in izobraževanje vsem vam, ki oskrbujete ali še boste oskrbovali brez plačila.

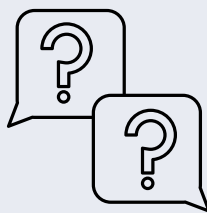

POGOSTA VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Denarni prejemek in nekaj dilem povezanih s tem:

Več o denarnem prejemu bomo pisali v naslednjem zvezku., vendar je dobro, da vemo, da je v Sloveniji trenutno predviden zelo nizek denarni prejemek (če se boste od leta 2025 dalje odločili za to možnost). Gre za precej veliko neenakost med pravicami dolgotrajne oskrbe, saj se manj kot 50% namenjenega zneska za posameznega človeka prevede v denar, s katerim lahko po tem posameznik samostojno razpolaga. Sosednje države kot so Avstrija in Italija imajo procent skoraj enkrat višji, kar ljudem, ki potrebujejo oskrbo omogoča večjo samoupravo z možnostmi (če se za to odločijo) in posledično večji razvoj spektra storitev, ponudb v lokalnih okoljih. Na Inštitutu se zavzemamo, da se tudi pri nas denarni prejemek zviša.

Vprašanja s področja dolgotrajne oskrbe

Če vam po branju zvezka ostajajo odprta vprašanja, nam jih lahko posredujete na e-naslov: info@iat.si. Vprašanja bomo zbrali in posredovali na Ministrstvo za solidarno prihodnost.

Spletna stran in kontaktna št. Ministrstva za solidarno prihodnost

Informacije o pravicah in storitvah dolgotrajne oskrbe so opisane tudi na spletni strani Ministrstva za solidarno prihodnost, kjer je odprt tudi klicni center: 080 9810.

<https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/dolgotrajna-oskrba/pravice-in-storitve/>

REPUBLICA SLOVENIJA
GOV.SI

Področja
Državni organi
Zbirke
Dogodki
Novice

Sodelujte
Dostopnost
O spletnem mestu

ISČI

Domov > Zbirke > Projekti in programi > Dolgotrajna oskrba >

Pravice in storitve dolgotrajne oskrbe

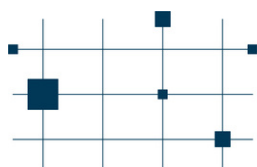
The screenshot shows a row of four images: 1. A caregiver in blue scrubs assisting an elderly woman in a wheelchair. 2. An elderly woman smiling while looking at a smartphone. 3. A caregiver in blue scrubs standing next to an elderly man with a walker. 4. A caregiver in a white uniform talking to an elderly woman sitting at a table.

Če oskrbujete ali vas te teme zanimajo, vas vabimo, da se brezplačno in brez obveznosti pridružite Slovenskemu združenju neformalni oskrbovalcev, ki se že več let povezuje pod okriljem Inštituta Antona Trstenjaka. Za članstvo pišite na ajda.cvelbar@iat.si.

INŠTITUT
ANTONA TRSTENJAKA
ZA GERONTOLOGIJO IN MEDGENERACIJSKO SOŽITJE

Slovenska mreža
starosti prijaznih
mest in občin